

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-276-6-323-325

КОВАЛЕНКО Д. П.

Чернігівський національний технологічний університет

ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР ПРУДЕНЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

В статті представлено теоретичні положення пруденційного регулювання страхового ринку на основі узагальнення наявних наукових поглядів на зміст нагляду за платоспроможністю страховиків. У межах статті розкрито суть та роль нормативів платоспроможності й фінансової стійкості для страхових компаній, за допомогою яких відбувається пруденційне регулювання їх діяльності та які є основою для використання пруденційних інструментів впливу з боку регулятора. Пруденційне регулювання страхового ринку представлено як адаптивну інтегровану систему, що включає складові елементи, принципи, функції, підсистеми ідентифікації ризиків та реалізації сукупності превентивних заходів, спрямованих на мінімізацію дії виявлених ризиків.

Ключові слова: страхування, страховики, страховий ринок, пруденційне регулювання, нагляд, платоспроможність, ризики.

KOVALENKO D.

Chernihiv National Technological University

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF PRUDENTIAL REGULATION OF THE INSURANCE MARKET

The insurance market creates conditions for the functioning of mechanisms for compensation of property and financial losses of individuals and legal entities due to unforeseen destructive events at the expense of funds accumulated by decentralized insurance funds. Also, the insurance market is a powerful generator of short- and long-term financial resources that can be used for the development of the national economic system. The article presents the theoretical provisions of prudential regulation of the insurance market on the basis of generalization of existing scientific views on the content of supervision over the solvency of insurers. The article reveals the essence and role of solvency and financial stability standards for insurance companies through which prudential regulation of their activities and is the basis for the use of prudential instruments of influence by the regulator. The main institutions of prudential regulation of the insurance market are as follows: quantitative requirements for insurance reserves, the minimum required amount of capital, regulatory solvency margin, investment rules; quality requirements for internal control and risk management systems, principles of prudential supervision; requirements for public presentation of information. The author argued the need to update the standards of prudential regulation taking into account the specifics of the domestic insurance market to prevent the destructive impact of such innovations on the profitability and competitiveness of insurers operating in Ukraine. Prudential regulation of the insurance market is presented as an integrated adaptive system, including the elements, principles, functions, subsystems, risk identification and realization of set of preventive measures designed to minimize the actions of identified risks.

Key words: insurance, insurers, insurance market, prudential regulation, supervision, solvency, risks.

Постановка проблеми. Страховий ринок створює умови для функціонування механізмів відшкодування майнових і фінансових втрат фізичних та юридичних осіб внаслідок настання непередбачуваних деструктивних подій за рахунок коштів, які були закумульовані децентралізованими страховими фондами. Також страховий ринок є потужним генератором коротко- та довгострокового фінансового ресурсу, який може бути використаний для потреб розвитку національної економічної системи. Необхідною передумовою безпечної та безперервної виконання вказаних функцій страховим ринком є наявність дієвої системи пруденційного регулювання. Пріоритетність вирішення питань забезпечення діяльності страхових компаній зумовлює необхідність поглиблення теоретичного базису пруденційного регулювання в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням обґрунтування теоретичних засад формування системи пруденційного регулювання страхового ринку присвячені наукові розвідки багатьох вітчизняних учених, серед яких Л. Алексеєнко, О. Барановський, В. Виговська, Н. Внукова, О. Гаманкова, О. Журавко, О. Залетов, О. Корват, Н. Ткаченко, Н. Шелудько, Л. Ширінян та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Внесок вказаних вчених у розвиток теорії пруденційного регулювання є вагомим та основоутворюючим, водночас, трансформація економічних умов функціонування страхового ринку формує запит на розширення наукового пояснення змістовно-функціональних характеристик нагляду за платоспроможністю страхових компаній.

Мета статті. Метою цієї роботи є поглиблення наукового розуміння змістовного наповнення пруденційного регулювання страхового ринку та висвітлення складових елементів та необхідних умов його ефективної реалізації.

Вклад основного матеріалу. «Страхові відносини, що виникають між страхувальником і страховиком, є економічними за своєю суттю, оскільки вони пов'язані з формуванням грошових фондів (страхових фондів) і перерозподілом їх у разі настання страхових подій» [1]. Роль страхового ринку у фінансовій системі країни полягає у перерозподілі частини валового внутрішнього продукту, забезпеченні ефективного розподілу сформованих фінансових ресурсів, створенні необхідних передумов для реалізації соціальних функцій держави в умовах дії системних ризиків. Виконання вказаних функцій неможливе без

створення дієвого пруденційного регулювання, цілеорієнтованого на попередження розвитку системних ризиків та ймовірності настання непередбачуваних подій.

О. Корват [3] зазначає: «...пруденційний регулювання – це сукупність функцій державного регулювання ринків фінансових послуг, у процесі виконання яких регулятором здійснюються: контроль відповідності рівня платоспроможності фінансових установ і факторів, що на неї впливають, вимогам законодавства; контроль стійкості ринку фінансових послуг; попереджувальні і запобіжні заходи для запобігання неплатоспроможності фінансових установ і застереження щодо дестабілізаційних процесів і явищ на ринку фінансових послуг, тобто пріоритетним у пруденційному нагляді є оцінка ризиків страхової діяльності, їх попередження через контроль за фінансовою стійкістю та платоспроможністю страховиків».

Слушною є думка Л. Временко та О. Корват [1, с. 61] щодо необхідності розкриття державного впливу на розвиток страхового ринку через пруденційне регулювання як сукупність дій, спрямованих на запобігання неплатоспроможності страховиків; нормативно-правове забезпечення страхових відносин; спрямування та переорієнтацію розвитку страхового ринку за допомогою економічних, організаційних та правових важелів; протидію поширення шахрайських схем на страховому ринку та зниження рівня його «тінізації».

Чинні форми та методи регуляторного впливу на функціонування страхової діяльності прописано у новій редакції Закону України «Про страхування», які характеризуються підвищенням пруденційних вимог до страхових компаній. Зазначимо, що нові вимоги до платоспроможності страхових компаній з одного боку мають сприяти захисту інтересів споживачів страхових послуг, а з іншого – можуть мати негативні наслідки для конкурентоспроможності вітчизняних страхових компаній.

Змістовні властивості пруденційного регулювання страхового ринку запропоновано висвітлювати в інституційній площині, оскільки такий підхід дозволяє зробити акцент на вдосконаленні та модернізації інститутів (нормативів та правил), інструментів регулювання з метою висхідного поступу такого ринку, розкритті особливостей взаємодії учасників страхового ринку та впливу міжнародних інститутів страхування. З позиції інституційного підходу пруденційне регулювання представлено через сукупність правових норм, які регулюють взаємодію учасників страхового ринку та дотримання нормативів платоспроможності страховиків. Зазначимо, що вказані норми опосередковують діяльність великої кількості суб'єктів, які надають страхові послуги, а відповідно, зобов'язані дотримуватись встановлених вимог. Також обов'язковою є наявність ефективної системи моніторингу та контролю за дотриманням чинних норм платоспроможності.

Вивчення особливостей функціонування страхового ринку, з'ясування характеристик пруденційного регулювання дозволили сформулювати авторську позицію щодо тлумачення змісту терміну «пруденційне регулювання страхового ринку», яке запропоновано розглядати як сукупність дій уповноваженого органу державної влади щодо виявлення та оцінювання системних ризиків зовнішнього середовища, прогнозування можливих криз на страховому ринку, вибору та обґрунтування превентивних заходів, спрямованих на нейтралізацію дії ризиків, захисту інтересів страхувальників, що ґрунтуються на комплексному застосуванні інструментів та інститутів (формальних та неформальних) такого регулювання і впровадженні механізмів їх ефективної реалізації.

Основними інститутами пруденційного регулювання страхового ринку є такі: кількісні вимоги до страхових резервів, мінімально необхідного розміру капіталу, нормативної маржі платоспроможності, правила інвестування; якісні вимоги до внутрішніх систем контролю і управління ризиками, принципи пруденційного нагляду; вимоги до публічного представлення інформації. Окреслені інститути (нормативи) на практиці дозволяють створити необхідні передумови для входження вітчизняного страхового ринку в єдиний європейський страховий простір.

Критичне опрацювання існуючих наукових поглядів на змістовно-функціональне наповнення пруденційного регулювання страхового ринку дозволило сформулювати необхідне теоретичне підґрунтя для розробки теоретичної конструкції адаптивної інтегрованої системи такого регулювання, що включає складові елементи, принципи, функції, підсистеми ідентифікації ризиків та реалізації сукупності превентивних заходів, спрямованих на мінімізацію дії виявлених ризиків (рис. 1).

Структурні складові пруденційного регулювання страхового ринку та синергія їх дії дозволять досягнути встановлених норм платоспроможності й вимог до розмірів капіталу страхових компаній та захистити на цій основі інтереси страхувальників та застрахованих.

Сучасні умови функціонування страхового ринку та європейський вибір України зумовили активізацію процесу зміни вітчизняних пруденційних вимог з урахуванням нормативів, прийнятих у європейському страховому середовищі. В основу модернізації підходів до забезпечення платоспроможності вітчизняних страховиків покладено норми “Solvency II” за Директивою 2009/138/ЄС.

Разом з тим, перехід на нові стандарти пруденційного регулювання має враховувати специфіку вітчизняного страхового простору задля попередження деструктивного впливу таких новацій на прибутковість страховиків, які діють в Україні. Дотримання вимог платоспроможності страхових організацій має сприяти їй підвищенню та забезпечувати стійкість, а не уповільнювати розвиток страховиків.

Вивчення світових напрацювань у сфері пруденційного регулювання страхового ринку дало змогу ідентифікувати переваги й недоліки локальних моделей такого регулювання та обґрунтувати принципи

ефективної організації системи контролю за платоспроможністю страховиків, цілеорієнтованої не на констатацію реалізованих системних ризиків, а на попередження їх настання, зокрема: ієрархічність компоненту регулювання; безперервність; попереджувальна спрямованість; аргументованість нормативів платоспроможності; уніфікація процедур регулювання; ефективність; незалежність органу, що здійснює пруденційне регулювання.

Рис. 1. Теоретичні контури пруденційного регулювання розвитку страхового ринку [побудовано авторкою]

При цьому, дієвість та результативність превентивного регулювання страхового ринку можливі лише за умови врахування національних особливостей функціонування такого ринку та інтересів клієнтів страхових компаній. Саме захист та врахування інтересів споживачів страхових послуг, протидія шахрайству та фінансовому тероризму є пріоритетними завданнями пруденційного впливу.

Висновки. Отже, стратегічним завданням державного регулювання страхового ринку є підтримка стійкого, безперервного розвитку страхових компаній та захист майнових інтересів споживачів страхових послуг, що сприятиме підвищенню ролі страхування у фінансовій системі країни та мінімізації деструктивного впливу системних ризиків на стан національної економіки. За цих умов актуалізується необхідність оновлення підходів до розбудови системи пруденційного регулювання в Україні, котре має відбуватись з огляду на пруденційну практику ЄС, враховуючи європейський вибір країни та потребу забезпечення рівноправної інтеграції до світового страхового простору.

Література

1. Виговська В.В. Теоретичні аспекти визначення сутності страхового ринку. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nv_p_2015_4_21.pdf
2. Временко Л. Пруденційні режими регулювання страхової діяльності: цілі, задачі, інструменти / Л. Временко, О. Корват // Страхова справа. – 2009. – № 1. – С. 60–64.
3. Корват О. В. Концептуальні засади пруденційного нагляду за страховою діяльністю / О. В. Корват // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Вип. 253. Т. 3. – С. 793–806.
4. Ткаченко Н.В. Базові підходи до формування системи пруденційного регулювання діяльності страхових компаній. URL: <http://dspace.tne.u.edu.ua/bitstream/316497/19010/1/%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9D.pdf>

References

1. Vyhovska V.V. Teoretychni aspekty vyznachennia sutnosti strakhovoho rynku. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nv_p_2015_4_21.pdf
2. Vremenko L. Prudentsiini rezhymy rehulivannia strakhovoi diialnosti: tsili, zadachi, instrumenty / L. Vremenko, O. Korvat // Strakhova sprava. – 2009. – № 1. – S. 60–64.
3. Korvat O. V. Kontseptualni zasady prudentsiinoho nahliadu za strakhovoiu diialnistiu / O. V. Korvat // Ekonomika: problemy teorii ta praktyky : zb. nauk. pr. – Dnipropetrovsk : DNU, 2009. – Vyp. 253. T. 3. – S. 793–806.
4. Tkachenko N.V. Bazovi pidkhody do formuvannia systemy prudentsiinoho rehulivannia diialnosti strakhovykh kompanii. URL: <http://dspace.tne.u.edu.ua/bitstream/316497/19010/1/%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9D.pdf>

Рецензія/Peer review : 17.11.2019

Надрукована/Printed : 04.01.2020
Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.

За зміст повідомлень редакція відповідальності не несе

Повні вимоги до оформлення рукопису
<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/support.htm>

Підп. до друку 27.12.2019. Ум. друк. арк. 37,49. Обл.-вид. арк. 35,17.
Формат 30×42/4, папір офсетний. Друк різнографією.
Наклад 100, зам. № 35/20

Тиражування здійснено з оригінал-макета, виготовленого редакцією журналу
«Вісник Хмельницького національного університету»
редакційно-видавничим відділом Хмельницького національного університету.
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1, тел. (0382) 67-51-08; 77-33-63.
Свідоцтво про внесення в Державний реєстр, серія ДК № 4489 від 18.02.2013 р.